

ЯКУШЕВА

Оксана Вікторівна
ksyushanovickay@gmail.com

УДК 332.025

СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ
МАЛОГО Й СЕРЕДЬНОГО БІЗНЕСУ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИSTRATEGIC FRAMEWORK FORMATION OF SUPPORT SMALL AND
MEDIUM ENTERPRISES IN THE REGIONS OF UKRAINE

викладач

У статті обґрунтовано концепцію стратегічних засад вирівнювання економічного розвитку малого й середнього бізнесу з урахуванням поділу регіонів на активні та пасивні. Наведено стратегічну координатну площину конвергенції регіонів, яка показує необхідні шляхи щодо вирішення певних проблем.

В статье обоснована концепция стратегических принципов выравнивания экономического развития малого и среднего бизнеса на основе разделения регионов на активные и пассивные. Приведена стратегическая координатная плоскость конвергенции регионов, которая показывает необходимые пути по решению определенных проблем.

In the article the principles of the strategic alignment of economic development of small and medium business division of regions based on active and passive are grounded. The strategic coordinate plane of regions convergence showing the necessary ways to solve certain problems is given.

Ключові слова: економічний розвиток, стратегічні засади, вирівнювання, малий та середній бізнес

Ключевые слова: экономическое развитие, стратегические принципы, выравнивание, малый и средний бизнес

Keywords: economic development, strategic framework, alignment, small and medium businesses

ВСТУП

Ефективність функціонування об'єктів економічного простору значно залежить від оптимального поєднання в ній підприємств малого та середнього бізнесу. Чим більш значимою та упевненою є позиція малого й середнього бізнесу (МСБ) в економіці регіонів, тим активнішою є їх участь у поширенні ринкової конкуренції, та сильнішою є протидія монополізації ринку, яка властива великому бізнесу. Проте наявні проблеми МСБ сповільнюють темпи економічного розвитку регіонів та обґрунтовують необхідність інтеграційних підходів щодо вирішення цих проблем.

В Україні поки що недостатньо комплексних фундаментальних досліджень щодо розробки стратегічних засад розвитку регіонів, але вагомий внесок у певні аспекти проблеми зробили такі науковці, як: О. Білорус, В. Геєць, Н. Гончарова, М. Данько, М. Долішній, Д. Євдокимова, І. Лукінов, Д. Лук'яненко, В. Пономаренко, М. Соколик, М. Чумаченко.

МЕТА РОБОТИ полягає у обґрунтуванні стратегічних засад формування системи підтримки малого й середнього бізнесу на основі концепції вирівнювання економічного розвитку малого й середнього бізнесу.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань,

ресурси Internet, Міністерства економічного розвитку й торгівлі України, Державної регуляторної служби України.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та логічного узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Посилення неоднорідності та диференціації регіонального розвитку економіки ускладнює проведення єдиної політики соціально-економічних перетворень і формування загальнонаціонального ринку, збільшує небезпеку регіональних криз і міжрегіональних конфліктів, дезінтеграції національної економіки, послаблення цілісності суспільства й держави. Такий дисбаланс необхідно долати шляхом вирівнювання економічного розвитку регіонів для уникнення розбіжностей та зменшення розриву між рівнем розвитку депресивних та інвестиційно привабливих територій. Оскільки кластерні утворення характеризуються високим рівнем економічного розвитку, стратегічні засади вирівнювання передбачають для активного кластеру – утримання на високому рівні розвитку, для пасивного – активне стимулювання його регіонів для вирівнювання їх розвитку та усунення певних диспропорцій.

Пропонуємо концепцію стратегічних засад вирівнювання економічного розвитку МСБ на рис. 1 [1].

Рис. 1. Концепція стратегічних засад вирівнювання економічного розвитку МСБ в регіонах кластерів

Реалізація наведених завдань сприятиме активному сприянню розвитку МСБ в обох кластерах та в усіх регіонах України. Згідно з стратегічними засадами вирівнювання, пропонуємо для активних регіонів кластера проводити заходи збереження темпів економічного розвитку та підтримки МСБ на рівні розвинених регіонів. Для депресивних регіонів пропонується проведення стимулюючих заходів підтримки МСБ із метою приведення їх економічного розвитку до рівня розвитку активних регіонів.

Для збереження та примноження темпів економічного розвитку МСБ в активних кластерах необхідним є:

- територіальна кооперація, яка ґрунтується на активізації партнерських відносин між регіонами та обміні досвідом для реалізації спільної мети;
- створення інноваційного механізму стимулювання розвитку МСБ;
- сприяння самодостатності регіонів;
- розробка механізмів забезпечення фінансової незалежності територій.

Регіони активного кластера посідають передове місце серед регіонального розподілу МСБ за видами економічної діяльності. Переважною сферою економічної діяльності є промисловість. Як підтверджує практика, регіони з розвинутою промисловістю, як правило, перебувають у числі лідерів або послідовників. Тому для підвищення рівня споживання населення, і як наслідок, підтримки та стимулювання розвитку МСБ пропонується:

модернізація та технічне переоснащення підприємств харчової та переробної промисловості, металургійного, машинобудівного, енергетичного та хімічного комплексів;

розвиток високотехнологічного, наукоємного виробництва;

- технологічне оновлення паливно-енергетичного комплексу;
- розвиток високопродуктивного екологічно чистого агропромислового виробництва;
- розвиток курортно-рекреаційної сфери, морського господарства.

Стимулюючі заходи економічного розвитку МСБ кластера пасивних регіонів передбачають:

- визначення найбільш гострих соціальних, економічних проблем МСБ у регіонах кластера та їх поетапна ліквідація;
- визначення полюсів зростання в слаборозвинутих регіонах, їх інвестиційна підтримка;
- диверсифікація фінансових джерел вирішення соціально-економічних проблем МСБ;
- активна взаємодія бізнес-структур та органів влади на регіональному рівні;
- удосконалення міжбюджетних відносин у регіонах через надання більших повноважень органам місцевої влади та самоврядування.

альтернативність фінансових джерел реалізації програм регіонального розвитку, спільне їх фінансування як з державного, так і місцевих бюджетів. (Це один з принципів регіональної політики Європейського Союзу, згідно якого обсяги коштів із власних джерел фінансування програм регіонального розвитку депресивних регіонів повинні становити не менше 20 %) [2].

Для покращення рівня економічного розвитку регіонів та збільшення рівня споживання населення в кластері пасивних регіонів пропонується активізація та розвиток таких сфер діяльності:

- розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва, деревообробки;
- організація виробництва добрив;
- упровадження ресурсо- і енергозберігаючих технологій;
- розвиток машинобудування, реструктуризація хімічної, легкої та харчової промисловості;
- розвиток туристично-рекреаційного комплексу (в тому числі зеленого сільського туризму) і народних промислів;
- розвиток будівельної сфери.

Ці сфери діяльності необхідно підсилювати наведеними стимулюючими заходами за участю регіональних та державних органів влади. На думку автора, саме фінансова допомога депресивним регіонам сприятиме вирівнюванню економічного розвитку регіонів, уникненню або зменшенню проблемних територій та забезпеченню «периферійних» місць необхідними ресурсами для можливості використання їх наявного потенціалу.

Стимулювання МСБ повинно бути спрямоване на реалізацію напрямів випереджального розвитку, яка має забезпечити щорічні темпи підвищення ВВП, збільшення конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу через регулювання їхнього якісного зростання, підтримку інноваційних перспектив піднесення бізнесу та науково-технічного прогресу.

Отже, забезпечення стабільного зростання темпів економічного розвитку МСБ активних регіонів та здійснення випереджального розвитку МСБ пасивних регіонів сприятиме вирівнюванню рівня економічного розвитку регіонів України та здійснить очікуване посилення конвергенції.

Конвергенція – це подолання диспропорцій економічного розвитку регіонів унаслідок їх зближення за соціально-економічними параметрами розвитку через надання допомоги найбільш відсталим країнам і регіонам [3].

Конвергенція розвитку регіонів України націлена на наближення параметрів регіонів з порівняно низькими й середніми рівнями сталого розвитку до параметрів регіонів з високими рівнями розвитку, не позбавляючи останні регіони стимулів до підтримання та подальшої активізації їх розвитку [2].

Наведені в дослідженні цілі, завдання та методи сприяють урівноваженню економічних відносин між регіонами, збалансування рівня економічного й соціального розвитку та посилюють конвергенцію. Враховуючи наявні можливості кожного регіону в кластері, а також їх збалансованість розвитку, можна визначити необхідні шляхи щодо вирішення певних проблем. Пропонуємо розглянути координатну площину конвергенції регіонів на рисунку 2.

Рис. 2. Стратегічна координатна площина конвергенції регіонів [розроблено на основі [2]]

Як показує рис. 2, за низьких можливостей та збалансованості розвитку регіонів виникає неефективна регіональна політика управління, яка відображає такі результати. Якщо можливості зростають, а збалансованість регіонів залишається на тому ж рівні, то інвестиції спрямовуються в регіони, які є більш інвестиційно привабливими та швидко принесуть очікуваний прибуток. Якщо збалансованість регіонів зростає, а можливості залишаються на низькому рівні, то проведення децентралізації та відповідний фінансовий розподіл по регіонах кластера сприятимуть посиленню конвергенції регіонів.

При високих можливостях та збалансованості розвитку регіонів інвестори зацікавляться такими територіями та спрямують до них інвестиційні потоки. Питання нарощення самодостатності регіонів є актуальним із позиції складності та необхідності у перспективі здійснювати наведені стимули для підвищення потенціалу регіонів.

ВИСНОВКИ

Отже, ефективними напрямами посилення здатності підприємств малого та середнього бізнесу протистояти зовнішнім загрозам та викликам є економічна інтеграція територій, на якій вони

функціонують, а також об'єднання їх фінансових, ресурсних можливостей. Розробка напрямів стратегічного об'єднання визначених територій передбачає застосування системного підходу підвищення рівня їх інтеграції, збалансування інтересів та економічних зв'язків, створення сприятливих умов ведення бізнесу, підвищення конкурентоспроможності МСБ і підвищення рівня економічного розвитку регіонів.

Розроблені стратегічні засади конвергенції регіонів сприяють активізації процесів економічного, соціального та політичного перебігу подій, спрямованих на вирішення загальнодержавних завдань щодо забезпечення економічного зростання, соціального розвитку, усунення розбіжностей у рівнях розвитку певних територій, посилення фінансового забезпечення місцевого самоврядування та розв'язання національних проблем у цілому.

Список використаних джерел

1. Якушева О. Концептуальні положення підтримки малого та середнього бізнесу в Україні: регіональний аспект. Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. Випуск 40(3): у чотирьох частинах / М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси: ЧДТУ, 2016. – с.43-49.

2. Вахович І., Табалова О. Регіональні асиметрії сталого розвитку України: діагностика та механізми вирівнювання. Монографія. «Волиньполіграф». Луцьк. – 2012. – 333 с.

3. Раєвнева О.В. Диспропорційність соціально-економічного розвитку регіонів України: інструментарій оцінювання та регулювання: монографія/ О.В. Раєвнева, О.Ю. Бобкова. – Харків: ІНЖЕК, 2014. – 257 с.